

**MEDICAL TECHNOLOGY AND
ILLNESS EXPERIENCE OF PATIENTS UNDERGOING
CORONARY ARTERY BYPASS GRAFTING SURGERY
IN CONTEMPORARY THAI SOCIETY**

KINGKEAW KWANKHAO

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENTS FOR
THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY
(MEDICAL AND HEALTH SOCIAL SCIENCES)
FACULTY OF GRADUATE STUDIES
MAHIDOL UNIVERSITY**

2012

COPYRIGHT OF MAHIDOL UNIVERSITY

MEDICAL TECHNOLOGY AND ILLNESS EXPERIENCE OF PATIENTS UNDERGOING CORONARY ARTERY BYPASS GRAFTING SURGERY IN THAI CONTEMPORARY

KINGKEAW KWANKHAO 5036902 SHMS/D

Ph.D. (MEDICAL AND HEALTH SOCIAL SCIENCES)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: PIMPAWAN BOONMONGKON, Ph.D., KANOKWAN THARAWAN, Ph.D., PENCHAN SHERER, Ph.D.

ABSTRACT

The objective of this study was to study the subjective illness of patients who had undergone coronary artery bypass grafting surgery, in a social, economic and cultural context characterized by inequalities in the physician-patient relationship, medical service provision and health policy. Qualitative methodology was utilized. The data were collected at a central hospital in Eastern Thailand through narrative interviews with 7 participants. All were receiving medication to control cardiovascular disease and received a coronary artery bypass grafting surgery at the studied hospital or elsewhere, 6 months to 10 years ago. Cyborg Anthropology and Critical Medical Anthropology Perspectives were used to analyze medical technology on 4 levels: the individual, the relationship between the patient and medical personnel, the medical institution and national health policy. The 7 participants were socio-culturally diverse.

Heart surgery patients are affected by the social structure, especially the state policies of public health insurance in an era of globalization and democratization by developing country to imitate west. While such policies attempt to cover all Thai citizens at considerable expense, improvements are still needed in terms of quality, the medical service provision, which focuses on the use of advance medical technology and currently operates on capitalist principles, and in the patient-physician relationships, in which physicians currently play the role of peddlers of medical technology to patients. The individual heart surgery experiences with medical technology saves lives on one hand, but ends them or causes disability on the other. Patients awaiting heart surgery are in a vulnerable position, fending off death, and facing great uncertainty about their future. Patients gave their cultural and religious perspective amulets. Medical technology was seen as mysterious and beyond questioning about its effectiveness in curing illness. Medical technologies operate within transnational capitalism and thus provide one-sided information about the technology saves human lives. The participants who had undergone the heart surgery could be divided into 3 categories: who negotiate their situation of lives intertwined with medical technology, who were submissive toward the technology, and who opposed it. When medical technology became a part of human body, it reduced that person's humanity by causing endless dependence on itself. The use of medical technology for saving human lives should take cultural relativism perspective of holistic life with science and culture.

KEY WORDS: MEDICAL TECHNOLOGY / ILLNESS EXPERIENCE / HEART SURGERY / SUBJECTIVITY / CULTURE

195 pages

เทคโนโลยีทางการแพทย์และประสบการณ์ความเจ็บป่วยของผู้ป่วยที่ผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจในบริบทสังคมไทย
ปัจจุบัน

MEDICAL TECHNOLOGY AND ILLNESS EXPERIENCE OF PATIENTS UNDERGOING CORONARY ARTERY
BYPASS GRAFTING SURGERY IN CONTEMPORARY THAI SOCIETY

กิ่งแก้ว ขวัญข้าว 5036902 SHMS/D

ปร.ด. (สังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: พิมพ์วัลย์ บุญมงคล, Ph.D., กนกวรรณ ธรรมารณ, Ph.D., เพ็ญจันทร์ เซอร์เรอร์, Ph.D.

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์ความเจ็บป่วยของผู้ป่วยต่อเทคโนโลยีทางการแพทย์ในการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจในมิติของภาวะอหิวาต์และตัวตน ภายใต้ความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมระหว่างแพทย์กับผู้ป่วย ระบบบริการทางการแพทย์ นโยบายสุขภาพ ท่ามกลางบริบททางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบัน ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงพยาบาลศูนย์แห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ใช้วิธีเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเล่าเรื่อง และคัดเลือกผู้ร่วมวิจัยแบบเฉพาะเจาะจงจำนวน 7 ราย จากผู้ป่วยที่มารับรักษาความผิดปกติของโรคหลอดเลือดหัวใจที่โรงพยาบาลที่ศึกษา ซึ่งได้รับการผ่าตัดที่โรงพยาบาลศึกษาหรือสถานพยาบาลอื่น ผ่านการผ่าตัดในระยะเวลาตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไปและไม่เกิน 10 ปี การศึกษานี้ใช้แนวคิดมานุษยวิทยาชาวบอร์โกและมานุษยวิทยาการแพทย์เชิงวิพากษ์ในการวิเคราะห์เทคโนโลยีทางการแพทย์ใน 4 ระดับ ได้แก่ ระดับปัจเจก ระดับความสัมพันธ์กับบุคลากรทางการแพทย์ ระดับสถาบันทางการแพทย์ และระดับนโยบายของประเทศ ผู้เข้าร่วมวิจัยทั้ง 7 รายมีพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

ผู้ป่วยที่ผ่าตัดหัวใจอยู่ภายใต้โครงสร้างสังคม ซึ่งรัฐจัดนโยบายสุขภาพแบบโลกาภิวัตน์ยุคประชาธิปไตยเน้นการพัฒนาประเทศตามอย่างชาติตะวันตก โดยใช้งบประมาณจำนวนมากจัดบริการให้ครอบคลุมประชากรของประเทศแต่ยังต้องพัฒนาคุณภาพของบริการ ระบบบริการทางการแพทย์มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ขั้นสูงและหมุนด้วยทุนนิยม รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างแพทย์และผู้ป่วยซึ่งแพทย์เป็นพ่อค้าคนกลางในการนำเทคโนโลยีทางการแพทย์มาสู่ร่างกายมนุษย์ ประสบการณ์ของผู้ป่วยที่มีต่อเทคโนโลยีทางการแพทย์ในการผ่าตัดหัวใจ โดยผู้ป่วยมองเทคโนโลยีทั้งช่วยชีวิตและอาจทำให้ตายหรือพิการได้ ผู้ป่วยที่ต้องผ่าตัดหัวใจอยู่ในภาวะเปราะบาง ต่อสู้กับความตาย และอนาคตที่ไม่แน่นอน ผู้ป่วยแสดงความไม่มั่นใจต่อการใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ในการผ่าตัดหัวใจ โดยอธิบายผ่านตรรกะทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ได้แก่ เคารห์ บุญ กรรม โชค ดวง และพระคุ้มครอง เทคโนโลยีทางการแพทย์เป็นสิ่งลึกลับที่มนุษย์ไม่ตั้งคำถามกับประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาโรค เพราะเทคโนโลยีทางการแพทย์ผูกโยงกับระบบทุนนิยมข้ามชาติ ข้อมูลที่เผยแพร่แต่ด้านดีของเทคโนโลยีที่ช่วยชีวิตมนุษย์ ตัวตนของผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ ประกอบด้วย ผู้ที่ต่อรองในการมีชีวิตอยู่ร่วมกับเทคโนโลยีทางการแพทย์ ผู้ที่ขอมงานต่อเทคโนโลยีทางการแพทย์ และผู้ที่ต่อต้านเทคโนโลยีทางการแพทย์ วิธีการจัดการกับความเจ็บป่วยโดยผู้ป่วยมีชีวิตอยู่ร่วมกับเทคโนโลยีทางการแพทย์และพึ่งพาเทคโนโลยีทางการแพทย์ ซึ่งเทคโนโลยีทางการแพทย์กลายเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายมนุษย์ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับเครื่องจักรที่ลดทอนความเป็นมนุษย์ การใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ในการช่วยชีวิตมนุษย์ควรใช้วัฒนธรรมสัมพัทธ์ที่คำนึงถึงชีวิตแบบองค์รวมทั้งด้านวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม